

Slovstvene stvari.

Recenzija „Latinske slovnice“.

Oblikoslovje.

(Dalje.)

V §. 25. 3. stoji: Če je *i* dolg, ima v vok. **ie**; to ni natančno, naj se glasi: Če je pri lastnih imenih dolgi *i*, imajo v vok. **ie**. — §. 25. ad 5. nahaja se opomba, da se rabi včasih v gen. pl. **um** mesti — **orum**, na pr. **librum** = **librorum**. Referent muss gestehen, dass ihm ein solcher Fall nicht auffindbar war, in welchem **librum** = **librorum** gebraucht wäre. Er will jedoch die Möglichkeit eines solchen Gebrauches nicht in Abrede stellen, und bemerkt, dass es zweckentsprechender gewesen wäre: **liberum** = **liberorum** anzuführen, weil es häufiger vorkommt [to je istina, to je pisna pomota; naj se popravi].

V §. 31. je pisatelj odstopil (abweichen) od navadne razlage za končnice nominativa III. deklin. s tem, da opozoruje na glasovna pravila (Lautgesetze). Naj si bo, da je to opozorovanje tukaj na svojem mestu, vendar se bo našel malokateri učitelj, ki bi ga hotel porabiti v začetku poduka, obravnava tega in §§. 32. 33. se bo dala dobro porabiti pri ponavljanji. [To je tudi naš namen; to prav za prav ni za prvence, marveč za odrastle in za primerjavo s slovenščino (**pater** — **patris**, bolezen — boleznj etc.); saj imata navadno obravnavo §§. 29. 30.]. Referent je v tej stvari jedne misli z onimi, ki pravijo: „mit Knaben dieses Alters lasse sich während des Einübens der Formen nach keine Chemie der Sprache treiben.“ Sicer pa se mora priznavati, da je pisatelj končnice za nominativ v sistematičnem redu navedel.

Različno od Schulza in Schmidta, pa vzajemno s Zumptom ni pisatelj obravnaval adjektivov III. dekl. posebej, in to opuščanje je popolno opravičeno (vollkommen gerechtfertigt), ker se že tako mora opazovati na adjektive v opombah k posameznim padežem, in pa, ker ima gl. IV. str. 33. skupni pregled vseh adjektivov za sklonila in deklinacijo [in to mora biti; kar spada skupaj, naj je skupej, kdo bi iskal **membra poëtae disjecti**; je mehr man die Sache vereinfachen will, desto mehr complicirt man sie].

V §. 35. želel bi referent ne samo značenje **al** (**ālis**), **ar** (**āris**), marveč povdarek z besedami, da neutra na **al**, **ar**, katera imajo v genitivu **alis**, **aris** z dolgim **a**, oblikujejo ablativ na **i**, ker je znano iz skušnje, da je ta opomba na dolgi **a** za pričetnike potrebna.

Pravila za spol §. 41. je pisatelj te slovnice bolj natančno razložil, nego Schulz; tako, na primer, nastavi Schulz pravilo: „Die Endung **o** ist für das Männliche bestimmt.“ In tako je primoran, celo vrsto substant. femin. na **do**, **go**, **io** deti med izjeme. Hrovat pa nastavi ovo izjemo na čelo za genus femininum kot pravilo, kar je svekako bolj primerno. Ravno tako malo določno pri Schulzu je pravilo, da so nomina na **us** neutra. Veliko bolj določno se izrazi Hrovat, rekoč: Nomina na **us** — **ūtis**, **us** — **ūdis** so feminina; ona na **us** — **ēris**, **ōris**, **ūris** so neutra.

Gl. IV. ima dovršni (erschöpfend) pregled končnic in deklinacij za adjektiv. Gl. V. obravnava stopnjevanje; gl. VI. pa adverb, kar je pravo. Schulz in Schmidt obravnavata adverb za glagolom, misleča, ker adverb služi za značenje glagolu, da mora tudi v gramatiki imeti posteriori loco svoj kapitel. Toda v praksi se pokaže kmalu potreba, da se obravnava adverb vsaj deloma takoj za adjektivom; kajti razun tega, da je oblikan iz akjektiva, ustrojenje stavkov pri

vajah je brez prejšnje razlage o adverbu silno težavno. — Gl. VII. obravnava numeralia; posebne lastnije za latin. jezik se nahajajo v sintaksi §§. 303 — 306. — Gl. VIII. ima pronomina z dovršno obširnostjo (erschöpfende Ausführlichkeit), samo to ni umeti, zakaj je red nastavljen v tabeli §. 87. spremenjen v §. 88. tako, da stojé demonstrativa pred relativivi?

(Dalje prihodnjič.)

Národno blago.

Prislovice in reki iz Istre.

Zapisal J. V.

Ponudna devojka.

Isterska narodna.

Sunce 'zhaja med dvema gorama,
Jure sedi med dvema ljubama.
Prva mu je na rukah zaspala,
Druga mu je stiha zgovarala.
Uzmi mene, Jure gospodine!
Neću tebe, ponudna devojko,
Ač ti imaš srditoga brajna. *)
Uzmi mene, Jure gospodine,
Ja ću brajnu lahko ugoditi.
Zavrnila mlada belo krilo,
Potekla u goru gorovitu;
Pod gorami stene stenovite,
Pod stenami kače jadovite.
Ubila je kaču jadovitu,
Natočila je dve čaše jada,
A tretju je jada i čemera;
Pak potekla brajnu, i mu rekla:
Pij, ti brajne, tega tega črna vina.
Pij ti, sestro, ač si mi starija.
Pij ti, brajne, ač si mi trudniji.
Još ni brajne vina ni pokusil,
Zvrnul se je na zemljicu crnu.
Teče mlada Juri gospodinu,
Uzmi mene, Jure gospodine!
Ja sam brajnu lahko ugodila.
Neću tebe, ponudna devojko,
Svojega si brajna utrovala,
Pak biš mene jadnega junaka.
Proklet budi, Jure gospodine!
Sada nimam brajna ni dragega.

Politične stvari.

Federalizem redivivus.

Govor grofa Thuna v zgornji gospôski zbornici sprožil je časnikarsko razpravo o federalizmu Avstrijskem, ki je tem bolj zanimiv, ker se je že mislilo, da je federalizem za vekomaj položen v grob. Posebno so Dunajski listi kazali na Thunov govor kakor na strašilo Magjarom, če se ne odpovedó drznim svojim zahtevam Avstriji nasproti in si ne ohranijo sloge z ustavoverno stranko.

Na njihovo strašilo odgovarja vrlo razborito „Ellenör“, izmed magjarskih organov najbližji Kolomanu Tiszi, od katerega, če tudi naravnost ne sprejemlje ukazov, vendar trdno vé najskrivneje misli.

Že prej je Ogerska levica, dokler jej je bil voditelj sedanjega ministerstva predsednik Tisza, izjav-

*) Brajna = bratec.

ljala, da ona, nedopuščajoč Avstriji vtikanja v notranje zadeve Ogerske, ne drži za shodno in potrebno, da bi Ogerska se vtikala v notranje zadeve onstran Litave, drugače, ko bi tam zavlada centralizem ali federalizem, samo naj niti eden niti drug ne zadeva v državno pravo in ne zaveza Ogerske notranjega razvitka.

Takošna izjava „Ellenör ova“ v sedanjem času, ko Tisza stoji na čelu Ogerski — piše „Obzor“ — je mnogo važnejša.

Strahoviti federalizem, s katerim nas iz Dunaja hočejo plašiti, pravi Magjarski organ, — ni tako strašen. Federalizem, kakor si ga za Avstrijo mi mislimo, je princip avtonomije za one dežele, ki imajo svojo politično in zgodovinsko preteklost.

Česka, Galicija in druge dežele s svojo avtonomijo niso strahovite za monarhijo, a še manj za Ogersko, katera je z avtonomijo Hrvatske že uvêla federalizem, a vendar dobro živi poleg tega.

To so nekako misli „Ellenör-ove“, katere so že davno izjavljali Česki, Poljski in drugi slovanski listi, a znamenito je zdaj, da jih nahajamo v organu Kolomana Tisze. Jedno samo se more reči o njih, in to z Ogerskega stališča, da so namreč pasivne. Dokler Ogerski list razlaga, da federalizem po tem poti dosežen, ni škodljiv monarhiji, bi mi rekli, da je po Ogerski dober in hasnovit. Čemu mi to dokazujemo? Vsi javni in tajni dogovori Dunajsko-Peštanski v zadnjem času, kar je dobro znano Ogerskim listom, dovolj odkrivajo nevarnost centralizovane Avstrije in nevero ustavoverne stranke. Kar bi tako bilo, kakor da se je Česka, Galicija, Dalmacija in Slovenska dežela združila s Schmerlingom, kakor sta se zedinila Thun in Schwarzenberg, ali da so se podale, kakor to dosedaj brez vspeha pričakujejo vsi Herbsti, Lasserji in Ungerji.

Današnji konflikt ni pomirjen; ako se poravná, ne bode pospeševal novih konfliktov, ker je v samem interesu Ogerske, da pomore pospešiti ali slogo slovanskih dežel s centralistično stranko, ali pokornost njihovim zapovedim. Samo slovenskih dežel avtonomija, neškodljiva monarhiji, kakor je neškodljiva Hrvatska Ogerski, je sposobna zagotoviti in zatrditi avtonomijo Ogerske. Kateri Ogerski državnik se ne dade voditi po mrzenju zoper Slovanstvo, kateremu je nasproti interes dežele, kakor ljubezen ali mrzenje, on ne bode samo pasiven, naj je v Avstriji centralizem ali avtonomija, ampak bode pomagal pri napóru za avtonomijo. Kakošnemu cilju Ogerske more biti koristno, da Česka in Slovenija pridete pod oblast germanizmu, ali da bi postali plen vélike Germanije? Ni li silna potreba Ogerski, da se okoli Habsburškega prestola zberó prestare kraljevine, sposobne in voljne z Ogerskim v slogi, braneč svoje državno in národno bitje in enako odbijajoč kovárstva namere, naj dohajajo od Spreve ali Neve?

Temu velikemu cilju bi veljalo priravnati tudi Bosenski ustanek. Žalibože, da ni ljudi za to!

Mnogovrstne novice.

* *Koliko so lansko leto Dunajčanje pojedli, kaže od mestne gosposke razglašeni statistični popis. Zaklali so lani 96.065 goved, vrh tega se je vpeljalo 7 milijonov in 606.000 funtov govejega mesa; na živinski sejm so pripeljali 123.147 zaklanih, 73.026 pa živih telet, v sejmsko prodajalnico 27.736 telet, 519.386 funtov pa telečjega mesa; na živinski somenj prešičev 24.022 zaklanih in 195.560 živih; v sejmsko prodajalnico pa 14.933 in 298.085 funtov svinjskega mesa; jagnjet se je pripeljalo 48.744 na sejm, v prodajalnico 1950; ovac 13.415 zaklanih, 219.140 pa živih na sejm, 18.350 živih ovac in 153.682 funtov ovčjega mesa pa v prodajalnico;*

kokoši so povžili 407.387, gosi 16.247, rac 11.376, puranov 1255, zajcev 8268, jelenov 224, srn 536, divjih prešičev 28, fazanov 1259, jerebic 1820, velikih jerebov 416, divjih rac 219, karpov 11.851 funtov, ščuk 538 funtov, moke 1 milijon in 350.742 funtov, gresa 187.891 funtov, ječmena 215.857 funtov, rajža 21.177 funtov, graha 448.930 funtov, leče 182.162 funtov, fižola 719.907 funtov, sočivja 183.689 funtov, frišnega sadja 806.136 funtov, suhega pa 270.950 funtov, jajc 38 milijonov in 443.607, surovega masla 2 milijona in 287.658 funtov, masla 416.098 funtov, sala 724.489 funtov, in smetane 39.346 funtov.

* *V Kini je čedalje več lišpa in potrate tudi med prostim ljudstvom moškega in ženskega spóla. Vlada je zategadel 19 ostrih ukazov oklicala, za katere pa ljudstvo tako malo porajta, da se je policija v Pekingu zaradi malomarnosti o spolnovanji danih ukazov pri vlad pritožila, rekši, da se malopremožno ljudstvo nespodobni gizdavo nosi, da se kršence oblačijo v svilno (židano) obleko kakor gospé, da so ženitovanja sila potratna itd. Dvomljivo je, da bi tudi ostrá postava zatrla zapravljivost. Po takem je na Kitajskem prav taka kakor pri nas!*

Deželni zbori.

7. t. m. so se začeli deželni zbori po vsi Cislajtani z navadnimi običaji. Vladne predloge in predloge deželnih odborov se izročujejo ustanovljenim odsekom.

Ker poročilo o zboru Goriškem se nahaja v dopisu iz Gorice in iz drugih zborov, razen Tirolskega in Štajarskega, nimamo nič posebnega poročati, sledi spodej poročilo iz Kranjskega zborá.

Tirolski deželni zbor

je zato važen, ker se je končal že z drugo sejo. Grof Brandis je namreč bral izjavo večine (36) poslancev, za zapustijo zbornico, ker vlada žali deželne ustavne pravice; edino upanje stavijo oni na cesarja. Liberalci so kričali svoj navadni „ohó“ med branjem omenjenega pisma. Na poziv barona Dipauli-a zapustijo potem konservativni poslanci zbornico z navdušenim trikratnim slava-klicem cesarju. — Ces. namestnik grof Taaffe je potem že v na pol prazni zbornici izjavil oni protest za nepostaven; glasoviti liberalec dr. Wildauer je z besedo vmes silil, al zbornice predsednik ga je zavrnil rekši, da zbor ni več sklepčen, ter je zapustil stolico predsednikovo. In odlazilo je potem ostalih 11 poslancev drug za drugim.

Štajarski deželni zbor.

Proti volitvi slovenskega poslanca dr. Radaja se je od nemčurske stranke vložil neki protest, češ, da je v preiskavi zaradi goljufije. Volil se je poseben odsek, ki naj volitev Radajevo preiskuje. Nadjamo se, da bo preiskava dokazala hudobno natolcevanje.

Deželni zbor Kranjski.

V 2. seji je zbornice predsednik dotičnim odsekom v pretres in poročanje izročil sledeče predloge: vladna predloga z načrtom postave gledé boljega obdelovanja Ljubljanskega močvirja; — vladna predloga z načrtom postave gledé spremembe §. 68. Ljubljanskega občinskega reda; — deželno-odborno poročilo o razmeri skladnega plačevanja stroškov za zdravila in za pota o slučajih epidemij; — deželnega odbora poročilo s proračunom Slapske vino- in sadjerejske šole za l. 1877 in računskim sklepom za leto 1875; — deželnega odbora poročilo zavolj najema vrtnarja za sadje in zelenjavo na Slapu; — deželnega odbora poročilo s proračunom gledališkega zaklada za leto 1877; — deželnega odbora